

Ірина Олександрівна ДЗЕРА

к.ю.н., доцент, Національний університет "Кієво-Могилянська академія"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3953-8409>

e-mail: iryna.dzera@ukma.edu.ua

УСПАДКУВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ТА ВКЛАДІВ У БАНКІВСЬКІЙ УСТАНОВІ: ПРОГАЛИНИ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ПОДОЛАННЯ У ПРОЦЕСІ РЕКОДИФІКАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У статті досліджено особливості успадкування таких об'єктів як право на вклад у банку та віртуальні активи. Відзначено відсутність належного правового регулювання механізму успадкування віртуальних активів як в Законі «Про віртуальні активи», так і проєкті Книги Шостої Цивільного кодексу (ЦК) України. З метою заповнення цих прогалин має бути запроваджено відповідний механізм, який би враховував особливості різних видів віртуальних активів. Відзначено недоліки норми ст. 1228 ЦК, пов'язані з неможливістю реалізації на практиці спрощеного механізму успадкування права на вклад у банківській установі. Визначено переваги та недоліки заповідального розпорядження.

Ключові слова: спадкування, здійснення права на спадкування, заповідальне розпорядження, заповіт, віртуальні активи, цифрові речі, вклад у банку

ВСТУП

Спадкування є однією з поширених підстав набуття майна у власність фізичними особами. Правове регулювання спадкових правовідносин здійснюється Книгою Шостою Цивільного кодексу України (ЦКУ) [1], в якій визначено підстави та порядок прийняття та відмови від спадщини, момент, з якого спадщина належить спадкоємцеві, вимоги до заповіту та його види, підстави та порядок визнання недійсним заповіту тощо.

Протягом останніх десятиліть виникло чимало нових об'єктів цивільних прав: віртуальні активи, цифрові речі, штучний інтелект (AI) та створені за його допомогою об'єкти, репродуктивний біологічний матеріал тощо. Крім того, початок повномасштабного вторгнення в Україну та введення воєнного стану стали викликом для українського суспільства загалом та законодавства, яке повинно забезпечувати ефективний механізм здійснення та захисту цивільних прав громадян, зокрема у сфері спадкування.

На початку запровадження воєнного стану в Україні введено певні спрощені механізми для здійснення права на спадкування для спадкоємців [2], однак з часом законодавство почало змінюватися і повертатись до загальних правил спадкування. Такі дії, хоч і сприяють правовій визначеності у врегулюванні спадкових правовідносин, інколи призводять до складнощів у реалізації спадкоємців свого права на спадщину.

Цивільне законодавство України змінюється, пристосовуючись до стрімкого розвитку інформаційних та інших технологій. Однак, незважаючи на запровадження в цивільне законодавство України нового виду об'єктів цивільних прав: цифрових речей, до складу яких, зокрема, віднесено віртуальні активи, а також визначення їх основних ознак, питання спадкування таких активів досі залишається недостатньо врегульованим на законодавчому рівні. Це викликано тим, що до правового режиму віртуальних активів застосовуються загальні положення ЦКУ про речі, якщо інше не встановлено ЦКУ, законом або не впливає із сутності цифрової речі [1, ст. 179⁻¹]. Варто зазначити, що станом на сьогодні ні ЦКУ, ні Закон

України «Про віртуальні активи» не встановлює особливостей спадкування віртуальних активів. Певні спроби врегулювати успадкування цифрових речей наявні у Проєкті Книги Шостої нового ЦКУ.

Питанням спадкування віртуальних активів присвячено наукові праці українських науковців, зокрема, С.С. Аліни, С.Б. Булеци, М.З. Вовк, І.Ю. Гулейкова, Л.М. Загоруй, І.С. Загоруй, О.М. Калітенко, Ю.В. Кривенка, Д.І. Сироти, Сліпченка С.О. та ін. Однак такі дослідження переважно присвячено питанням цифрової спадщини на цифрові речі загалом та не враховують останні законодавчі акти зарубіжних країн та судову практику. Тому дослідження проблем спадкування віртуальних активів потребують подальших наукових досліджень. Питання спадкування права на вклад у банку також є предметом наукових досліджень таких науковців як Ю.В. Желіховська, Ю.О. Заїка, В.А. Кройтор, О.Є. Кухарев, С.Я. Фурса та ін. Однак, зважаючи на зміну правових позицій Верховного Суду у сфері успадкування права на вклад, а також тим, що вклад у банку є одним з найпоширеніших об'єктів спадкування, ці питання залишаються актуальними і в сучасний період.

Отже, зміст дослідження характеризується недостатнім станом нормативного і наукового розроблення.

МЕТА роботи – проаналізувати законодавство України у сфері спадкування віртуальних активів та вкладів у банківських установах, виявити прогалини та суперечності у їх врегулюванні та запропонувати шляхи їх усунення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті застосовано комплекс загальнонаукових та спеціально-юридичних методів пізнання, що забезпечили об'єктивність і повноту розкриття теми. Зокрема, застосовано такі загальнонаукові методи: аналіз та синтез – для виявлення прогалин у законодавстві та узагальнення наукових позицій; індукція та дедукція – для формування висновків на основі окремих прикладів і загальних норм; порівняння – зіставлення українського законодавства із зарубіжним досвідом. У дослідженні

також застосовано такі спеціально-юридичні методи: формально-юридичний метод – аналіз норм ЦКУ, Закону «Про віртуальні активи», банківського законодавства; порівняльно-правовий метод – дослідження регулювання спадкування цифрових речей у різних країнах; системний підхід – розгляд спадкування віртуальних активів та банківських вкладів як частини єдиної системи цивільного права; аналіз судової практики – врахування позицій Верховного Суду стосовно спадкування банківських вкладів.

РЕЗУЛЬТАТИ

Однією з прогалин у законодавстві України є відсутність належного правового регулювання успадкування віртуальних активів, зокрема криптовалют.

Порядок здійснення права на спадкування віртуальних активів залежить від кількох обставин. По-перше, залежно від наявності чи відсутності заповіту, по-друге, від того чи відомо спадкоємцям про наявність у складі спадщини віртуальних активів. Адже навіть у разі складання заповіту, але без зазначення, що у складі такого майна є віртуальні активи, факт їх наявності взагалі та факт їх належності спадкодавцеві досить складно встановити спадкоємцям. У разі якщо спадкоємцям відомо про наявність цих активів у складі спадщини та у разі складання заповіту із зазначенням такого об'єкта, нотаріус встановлює наявність віртуальних активів у складі спадщини та може видати свідоцтво про право на спадщину лише у разі наявності у спадкоємців фактичного доступу до таких активів. Це може бути здійснено, зокрема, шляхом передачі спадкоємцям приватного ключа віртуального активу, даних для доступу до гаманця віртуальних активів постачальника послуг або передачі віртуальних активів у вигляді фізичного носія разом з даними для доступу до нього, якщо спадкодавець саме на такому носії зберігає свій приватний ключ віртуального активу. Ще одним варіантом передавання даних для доступу може бути смарт-контракт.

У разі ж коли спадкодавець не забезпечив надання відповідних даних спадкоємцям, проте їм відома інформація про факт зберігання віртуальних активів у певного постачальника послуг та наявні підтвердуючі документи на володіння ними спадкодавцем, спадкоємці можуть звернутися до суду для встановлення факту володіння спадкоємцем цими активами, що буде підставою для звернення спадкоємців до відповідного централізованого посередника, який забезпечує зберігання віртуальних активів та/або ключів віртуальних активів спадкодавця.

Запровадження механізму успадкування віртуальних активів найбільш логічно було б врегулювати Законом «Про віртуальні активи». Однак у прийнятому, але не введеному в дію Законі «Про віртуальні активи» питання спадкування віртуальних активів не врегульовано. Так, в ч. 1 ст. 6 Закону зазначено: «Право власності на віртуальний актив набувається за фактом створення віртуального активу, вчинення та виконання правочину стосовно віртуального активу, на підставі норм закону або рішення суду і засвідчується володінням ключа такого віртуального активу, крім випадків, передбачених частиною третьою цієї статті» [3]. На нашу думку, зі змісту цієї статті безпосередньо не передбачено успадкування віртуальних активів, однак не суперечить змісту наведеної норми, зважаючи на наявність таких підстав, як

Закон або рішення суду. Однак цим Законом не врегульовано механізм набуття спадкоємцями віртуальних активів у власність, що повністю не вирішить проблем, пов'язаних з їх успадкуванням. Відтак, крім випадків складання заповіту, предметом якого є віртуальні активи та/або укладення смартконтракту зі спадкоємцем, питання успадкування віртуальних активів буде вирішено виключно у судовому порядку, але лише у разі, якщо спадкоємцям відомо про належні спадкодавцеві активи.

Необхідно також враховувати, що різні види віртуальних активів та цифрових речей можуть передбачати різний механізм їх успадкування. Так, наприклад, стосовно способу виявлення спадкоємцями віртуальних речей в комп'ютерних іграх, що належали спадкодавцеві, В.В. Маньковський пропонує створення розробником комп'ютерної гри відкритого реєстру правочинів з об'єктами віртуальної власності із зазначенням хоча б віртуальних імен покупців [4]. Такий варіант виявлення складу спадщини є не ідеальним, адже часто з'ясувати власне ім'я такого гравця досить складно, і то виключно на підставах, передбачених правилами розробника ігор.

Стосовно успадкування акаунтів у соціальних мережах, то зазвичай у правилах кожної соціальної мережі передбачається можливість надання права на управління сторінкою в такій мережі «спадкоємцю». Однак зазначення такої можливості не прирівнюється до заповіту, зважаючи на різну правову природу та вимоги до форми таких правочинів. На нашу думку, обрання можливості передавання права на управління сторінкою в соціальній мережі «спадкоємцеві» власника сторінки має багато схожих ознак із заповідальним розпорядженням вкладом у банківській установі, про що буде йти мова далі. Так само, певні особливості має і успадкування криптовалют [5].

Досить цікавим є висновок І. Давидової, Л. Діденко, В. Томіної «Хоча логіни та паролі зазвичай не вважаються об'єктами власності, сама можливість їх успадкування не суперечить загальній нотаріальній практиці, але може суперечити правилам користування соціальною мережею, згідно з якими передача облікового запису третім особам суворо заборонена. У цьому разі користувач може успадкувати свій контент, такий як фотографії, аудіо та відео» (*власний переклад*) [6, с. 19-20]. Дійсно, більшість науковців не розглядають логіни та паролі як об'єкти права власності з огляду на те, що у своїй правовій природі є інформацією як об'єкт цивільних прав. Однак надалі з авторами публікації можна цілком погодитись в такому: «Також у цьому разі залишається невирішеною проблема права користування, оскільки це майнове право користувача. Питання віртуальної власності, якщо такі активи можна виразити у грошовому еквіваленті й спадкоємець має право доступу до них, вирішуються легше, оскільки вимагають нотаріальних процедур, які не відрізняються від доступу до коштів на банківському рахунку заповідача. Головною проблемою у сфері онлайн ігор та успадкування віртуальної власності в них залишається захист авторських прав розробників ігор» (*власний переклад*) [6, с. 20].

У зв'язку з рекодифікацією цивільного законодавства України було розроблено проєкт Книги Шостої ЦКУ, яким також оновлено норми у сфері спадкування. Так,

згідно зі ст. 1230¹ Проекту Книги Шостої ЦКУ: «1. До складу спадщини входять права на цифрові речі, які належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини, якщо інше не передбачено законом або умовами використання таких речей» [7].

Зазначена норма хоч і передбачає можливість успадкування цифрових речей, однак не містить механізму здійснення права на спадкування та не враховує специфіку спадкування окремих видів цифрових речей, а саме віртуальних активів, криптовалюти. Тому прийняття Проекту Книги Шостої ЦКУ не вирішить наявних проблем, пов'язаних з успадкуванням цифрових речей, віртуальних активів.

Зважаючи на відсутність врегулювання відносин спадкування віртуальних активів, Південним міжрегіональним управлінням Міністерства юстиції України в м. Одеса розроблено рекомендації для нотаріусів для вчинення нотаріальних дій з метою оформлення спадщини, у складі якої є криптовалюта. Так, у цих інструкціях зазначено:

«Складання заповіту на криптовалюту є можливим і доцільним, адже закон не встановлює обмежень щодо переліку майна, яке можна заповісти. Проте юридичне оформлення потребує технічного супроводу. Найефективніший спосіб виконання волі спадкодавця – включення до тексту заповіту згадки про наявність цифрових активів та інструкцій щодо місця зберігання приватних ключів або фрази відновлення. Це може бути:

– банківська скринька або домашній сейф із холодним гаманцем;

– зашифрований електронний файл із паролем» [8].

Слід відзначити, що зазначені роз'яснення є досить слушними і допоможуть нотаріусам й спадкоємцям в частині оформлення права на криптовалюту у прийнятті спадщини. Однак вони не є нормативно-правовим актом, і не враховують особливості інших видів віртуальних активів. Тому такі інструкції є першим кроком у комплексі подальших дій, що має бути здійснено у прийнятті відповідних нормативно-правових актів.

Питання спадкування віртуальних активів, цифрових речей вже врегульовано в деяких країнах, таких як США, Грузія, Естонія, Франція, Німеччина (на рівні судових прецедентів) тощо.

Найбільш вдало, на нашу думку, вирішено питання спадкування цифрових речей в США. Так, згідно зі ст. 16 Uniform Fiduciary Access To Digital Assets Act, зберігач повинен виконати вимогу відповідно до цього закону від довіреної особи або призначеного одержувача про розкриття цифрових активів або закриття рахунку протягом 60 днів після отримання необхідної інформації. У разі якщо зберігач не виконає цю вимогу, довірена особа або призначений одержувач може звернутися до суду з проханням видати наказ про виконання вимоги [9]. Такий підхід цілком може бути взят за основу для врегулювання спадкування цифрових речей в Україні.

Наступним видом об'єктів, що можуть входити до складу спадщини, є вклад у фінансовій установі. Є чимало суперечностей у випадках спадкування права на вклад у фінансовій установі. Так, згідно зі ст. 1228 ЦКУ вкладник має право розпорядитися правом на вклад у банку (фінансовій установі) на випадок своєї смерті, склавши заповіт або зробивши відповідне розпорядження банку (фінансовій установі). Водночас право на

вклад входить до складу спадщини незалежно від способу розпорядження ним. Ю.В. Жехіховська зазначає, що встановлення в законі можливості спадкування права на вклад на підставі відповідного розпорядження банку спрямоване на створення умов для спрощення спадкування зазначеного об'єкта [10, с. 139].

Стосовно предмета заповідального розпорядження, то як слушно відзначає О.Є. Кухарев: «... не всі права на гроші, що знаходяться в банку, можуть виступати предметом відповідного розпорядження вкладника. До них не відносяться гроші, які перебувають у банку на підставі договорів про надання індивідуального банківського сейфа, що охороняється банком (ст. 970 ЦК України) та 203 індивідуального банківського сейфа, що не охороняється банком (ст. 971 ЦК України). Така суттєва відмінність пов'язується тим, що на підставі вказаних договорів виникають правовідносини зі зберігання» [11, с. 202-203]. Отже у разі розпорядження спадкодавцем зазначених коштів, він може зробити це на підставі заповіту або закону, однак не на підставі ст. 1228 ЦКУ.

Врегульовано порядок здійснення заповідального розпорядження і банківським законодавством. Так, згідно з п. 17 Інструкції: «Фізична особа має право зробити відповідне розпорядження надавачу платіжних послуг щодо коштів, що їй належать, на випадок своєї смерті (далі – розпорядження). На розпорядженні користувача, яке складається у формі окремого документа або є додатком до договору, зазначається дата його складання. Розпорядження засвідчується підписом уповноваженого працівника надавача платіжних послуг і зберігається в порядку, установленому внутрішніми документами надавача платіжних послуг. Дія розпорядження може бути повністю або частково скасована заповітом відповідно до статті 1228 Цивільного кодексу України. Надавач платіжних послуг здійснює виплату вкладу (частини вкладу)/коштів спадкоємцю власника вкладного (депозитного)/поточного/ платіжного рахунку на підставі документів, визначених законодавством України» [12]. Зі змісту наведених норм можна зробити висновок, що спадкоємець має право звернутись до банку із заявою про переоформлення права на вклад на його ім'я у зв'язку зі смертю вкладника. Відтак, законодавством передбачено заповідальне розпорядження, яке має на меті спрощений порядок набуття права на вклад спадкоємцем. Однак таке заповідальне розпорядження не є видом заповіту, адже для заповіту встановлюються більш жорсткі вимоги до форми та порядку складання.

Такий спрощений порядок успадкування права на вклад підтверджувався і судовою практикою. Так, у справі № 201/14367/15-ц зазначено: «Заповідальне розпорядження на банківський вклад, зроблене вкладником безпосередньо в договорі банківського вкладу, має пріоритет перед загальним заповітом, що не містить прямої вказівки на такий вклад. Загальний заповіт не скасовує попереднє заповідальне розпорядження на банківський вклад. Особа, на користь якої зроблено заповідальне розпорядження в договорі банківського вкладу, є належним правонаступником за таким договором, незалежно від факту прийняття спадщини» [13].

На нашу думку, найбільш точно О.Є. Кухарев узагальнив умови для успадкування права на вклад. Так, він зазначає: «Спадкоємець отримує право на вклад у

банку за умови прийняття спадщини, з якою закон пов'язує: подання заяви про прийняття спадщини (ст. 1269 ЦК України); постійне проживання разом із спадкодавцем на час відкриття спадщини (ч. 3 ст. 1268 ЦК України); відсутність відмови від прийняття спадщини з боку малолітніх, неповнолітніх, недієздатних осіб, а також осіб, цивільна дієздатність яких обмежена (ч. 4 ст. 1268 ЦК України). У разі якщо особа, зазначена у розпорядженні вкладника, не прийняла спадщину в порядку, встановленому законом, вона позбавляється права на спадщину, в тому числі і щодо права на банківський вклад» [11, с. 202-203].

Однак, на практиці спадкоємцеві реалізувати своє право на успадкування права на вклад виявляється складніше. Так, законодавством передбачено документи, що має бути отримано спадкоємцем для пред'явлення вимоги банку. Це мають бути: свідоцтво про смерть вкладника, відомості про укладений між вкладником та банком договір банківського вкладу (сам договір або відповідь банку на запит нотаріуса), а також документи, що засвідчують право на отримання вкладу (наприклад, свідоцтво про право на спадщину або рішення суду). Крім того, спадкоємець може звернутись до нотаріуса із заявою про отримання частини вкладу до спливу строку для прийняття спадщини. Так, згідно зі ст. 1288 ЦКУ до закінчення строку на прийняття спадщини нотаріус може видати спадкоємцеві дозвіл на одержання частини вкладу спадкодавця у банку (фінансовій установі), якщо це викликано обставинами, які мають істотне значення.

Є також певні правила, які можуть ускладнити успадкування права на вклад, позбавити права на нього або зменшити його розмір. По-перше, у разі складання заповіту на все майно після складання заповідального розпорядження або зміни спадкоємця за заповітом (або визначення у заповіті іншого спадкоємця вкладу, ніж того, що зазначено у заповідальному розпорядженні, останнє втрачає чинність. По-друге, незважаючи на наявність складеного заповідального розпорядження, спадкоємець все одно повинен звернутися до нотаріуса для отримання свідоцтва про право на спадщину або подати нотаріусу заяву на одержання частини вкладу спадкодавця у банку (фінансовій установі).

У разі, коли вклад відкрито на ім'я спадкодавця, але належав на праві спільної сумісної власності подружжю, одним з яких був спадкодавець, незважаючи на заповідальне розпорядження, спадкоємець (якщо він не є другим з цього подружжя) зможе отримати виключно частину права на вклад (за загальним правилом – половину).

Також необхідно враховувати, що право на вклад входить до складу спадщини у визначенні права на обов'язкову частку. Хоча у ст. 1241 ЦКУ немає подібного застереження, однак в п. 19 постанови Пленуму ВСУ зазначено: «При визначенні розміру обов'язкової частки в спадщині враховуються всі спадкоємці за законом першої черги, увесь склад спадщини, зокрема, право на вклади в банку (фінансовій установі), щодо яких вкладником було зроблено розпорядження на випадок своєї смерті, вартість речей звичайної домашньої обстановки та вжитку, вартість заповідального відказу» [15].

У 2025 р. ВС відступив від усталеної правової позиції, уточнивши, що «Право на вклад входить до складу спадщини незалежно від способу розпорядження ним (заповіт чи заповідальне розпорядження банку). Якщо

особа, вказана в розпорядженні банку, не прийняла спадщину або відмовилася від її прийняття, то спадкування права на вклад здійснюється спадкоємцем за законом, який прийняв спадщину. Сама по собі вказівка особи в заповідальному розпорядженні банку не свідчить про прийняття такою особою спадщини» [14]. Тобто зазначена правова позиція фактично нівелювала спрощений порядок спадкування права на вклад. Відтак, норма ст. 1228 ЦКУ виявилася неефективною та призводить до необхідності вчинення спадкоємцями тих самих дій, що передбачені для успадкування будь-якого іншого майна за заповітом.

Отже, з урахуванням викладеного успадкування права на вклад у банківській установі на підставі заповідального розпорядження також має певні труднощі у його реалізації, та здійснення такого розпорядження вкладником не гарантує спадкоємцеві отримання цього вкладу у повному обсязі, або навіть у певній його частині.

Для з'ясування перспектив вирішення цієї проблеми у цивільному законодавстві необхідно проаналізувати норми проекту Книги Шостої ЦКУ. Згідно зі ст. 1228 цього Проекту «Вкладник має право розпорядитися правом на вклад у банку (фінансовій установі) на випадок своєї смерті, склавши заповіт» [7]. Інших норм, які б уточнювали співвідношення заповідального розпорядження з заповітом або входження права на вклад до складу спадщини в цій статті не передбачено. В інших статтях Проекту немає згадок про спадкування права на вклад або входження його до складу спадщини. Відтак, норми цього Проекту ще більше ускладнюють вирішення наявної проблеми та призведуть до різного тлумачення норми ст. 1228 ЦКУ та її застосування на практиці.

ВИСНОВКИ

Чинне цивільне законодавство України, врегульовуючи поняття цифрових речей у ЦКУ та закріплюючи правовий режим у Законі України «Про віртуальні активи», який поки не набрав чинності, не передбачає норм, що регулювали б спадкування віртуальних активів. Відтак, у цьому разі мають застосовуватися загальні положення про спадкування, які не враховують специфіку таких об'єктів та не закріплюють механізм доступу спадкоємців до інформації про такі активи, що могли б належати спадкодавцеві. Головною умовою для спадкування таких активів у разі наявності інформації про їх наявність у складі спадщини є передання приватних ключів від таких активів спадкоємцеві, що може бути зроблено спадкодавцем у заповіті, смарт-контракті або в інший спосіб. Наявність розроблених Міністерством юстиції України інструкцій для нотаріусів стосовно особливостей оформлення права на спадщину, у складі якої є криптовалюта, не заповнює наявної прогалини. Адже ці інструкції стосуються виключно криптовалюти та не стосуються інших видів віртуальних активів, а також не є нормативно-правовим актом. Закон «Про віртуальні активи» також не містить механізму успадкування таких активів. Відтак, найбільш оптимальним заповненням наявної прогалини у сфері спадкування віртуальних активів є запровадження відповідних норм у Книгу Шосту ЦКУ та/або Закон «Про віртуальні активи».

В результаті дослідження особливостей спадкування права на вклад у банку відзначається недовіра спрощеного механізму успадкування права на вклад у формі

заповідального розпорядження, адже для його успадкування спадкоємцеві необхідно звернутись до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини, що фактично прирівнює порядок успадкування вкладу за заповітом та заповідальним розпорядженням. Крім того, наявність такого заповідального розпорядження не гарантує успадкування всього вкладу спадкоємцем, зважаючи на можливість врахування права на обов'язкову частку у спадщині для інших спадкоємців або належність вкладу на праві спільної сумісної власності подружжя.

Спільним, на нашу думку, способом розпорядження правом на вклад та правом на доступ до облікових записів в соціальних мережах у випадку надання такого розпорядження стосовно вкладу банку, а також права управління сторінкою в соціальній мережі компаніям-

власникам соціальних мереж з метою їх успадкування, є заповідальне розпорядження. Воно містить певні ознаки заповіту, однак не може бути визнане таким, зважаючи на те, що 1) таке заповідальне розпорядження може бути як одностороннім правочином, так і складовою частиною укладеного з банком (соц. мережею) договору; 2) різні вимоги до форми заповіту та заповідального розпорядження; 3) власники соціальних мереж можуть встановлювати заборону на успадкування права на керування обліковим записом спадкодавця або інші обмеження (строк, обмежений доступ до зміни сторінок тощо). На відміну від успадкування права на вклад та облікових записів для успадкування криптовалюти не передбачено такого заповідального розпорядження.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV: станом на 15 грудня 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28 лютого 2022 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text>
3. Закон України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 р. (не набув чинності). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#n54>
4. В.В. Маньковський. Поняття та види спадкування за цивільним законодавством України, Литви та Польщі: порівняльно-правовий аналіз: дис. ... д-ра філософії. Одеса, 2022. С. 58. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f43b9ba4-6508-4fad-9ae0-8579fc449006/content>
5. Дзера І.О. Спадкування криптовалют. *Нове українське право*. 2025. Вип. 3. С. 64-70. URL: <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.3.8>
6. Davydova I., Didenko L., Tomina V. Legal nature and inheritance of virtual property in Ukraine and the world: current status, problems, prospects. *Revista de Derecho*. 2021. Vol. 10 (II). URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0450a6b2-7a0a-41f2-9041-6b4cfc085bed/content>
7. Порівняльна таблиця до проекту Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України у зв'язку з оновленням (рекодифікацією) положень книги шостої». URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/76361.pdf>
8. Спадкування віртуальних активів: інструкція для нотаріусів та власників кріпти. Південне міжрегіональне управління Міністерства Юстиції України в м. Одеса. URL: <https://just-dnipro.gov.ua/spadkuvannia-virtualnykh-aktyviv-instruktsiia-dlia-notariusiv-ta-vlasnykiv-krypty/>
9. Uniform Fiduciary Access To Digital Assets Act, revised (2015). URL: <https://www.uniformlaws.org/viewdocument/final-act-with-comments-40?CommunityKey=f7237fc4-74c2-4728-81c6-b39a91ecdf22&tab=librarydocuments>
10. Желіховська Ю.В. Спадкування права на вклад у банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія Право*. 2013. Випуск 22. Ч. I. Т. I. С. 138-142. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e0845cff-d6c2-42d9-9080-58e3af1d398e/content>
11. Кухарев О.Є. Спадкування права на вклад у банку. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 199-207.
12. Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, затв. Постанова Правління Національного банку України 29.07.2022 № 162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text>
13. Постанова ВС у справі № 201/14367/15-ц від 25.08.2015 р. URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/12493>
14. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 р. № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
15. Постанова Верховного Суду від 02 червня 2025 року у справі № 201/14368/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128346949>

References

1. Civil Code of Ukraine: Code of Ukraine of January 16, 2003 No. 435-IV, as of December 15, 2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (in Ukrainian).
2. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Certain issues of notaries under martial law” of February 28, 2022 No. 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (in Ukrainian).
3. Law of Ukraine “On Virtual Assets” of February 17, 2022 (not in force). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#n54> (in Ukrainian).
4. V.V. Mankovskyi. Concept and types of inheritance under civil legislation of Ukraine, Lithuania and Poland: comparative legal analysis: diss. ... PhD. Odessa, 2022. p. 58. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f43b9ba4-6508-4fad-9ae0-8579fc449006/content> (in Ukrainian).
5. Dzera I.O. Inheritance of cryptocurrencies. *New Ukrainian Law*. 2025. Issue 3. pp. 64–70. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.3.8> (in Ukrainian).
6. Davydova I., Didenko L., Tomina V. Legal nature and inheritance of virtual property in Ukraine and the world: current status, problems, prospects. *Revista de Derecho*. 2021. Vol. 10 (II). URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0450a6b2-7a0a-41f2-9041-6b4cfc085bed/content>
7. Comparative table to the Draft Law of Ukraine “On Amendments to the Civil Code of Ukraine in connection with the updating

(recodification) of the provisions of Book Six.” URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/76361.pdf> (in Ukrainian).

8. Inheritance of virtual assets: instructions for notaries and crypto owners. Southern Interregional Department of the Ministry of Justice of Ukraine in Odesa. URL: <https://just-dnipro.gov.ua/spadkuvannia-virtualnykh-aktyviv-instruktsiia-dlia-notariusiv-ta-vlasnykiv-krypty/> (in Ukrainian).

9. Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act, revised (2015). URL: <https://www.uniformlaws.org/viewdocument/final-act-with-comments-40?CommunityKey=f7237fc4-74c2-4728-81c6-b39a91ecdf22&tab=librarydocuments>

10. Zhelikhovska Yu.V. Inheritance rights in bank deposits. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series*. 2013. Issue 22, Part I. Vol. 1. pp. 138–142. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e0845cff-d6c2-42d9-9080-58e3af1d398e/content> (in Ukrainian).

11. Kukhariev O. Inheritance of the right to a bank deposit. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*. 2010. No. 2. pp. 199–207. (in Ukrainian).

12. Instruction on the procedure for opening and closing accounts for users by payment service providers servicing accounts, approved by Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine of July 29, 2022 No. 162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text> (in Ukrainian).

13. Supreme Court ruling in case No. 201/14367/15-c of August 25, 2015. URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/12493> (in Ukrainian).

14. Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of May 30, 2008 No. 7 “On judicial practice in inheritance cases.” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text> (in Ukrainian).

15. Supreme Court ruling of June 2, 2025 in case No. 201/14368/15-c. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128346949> (in Ukrainian).

Iryna DZERA

PhD in Legal Sciences, Associate Professor, National University of Kyiv-Mohyla Academy

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3953-8409>

e-mail: iryna.dzera@ukma.edu.ua

INHERITANCE OF VIRTUAL ASSETS AND DEPOSITS IN A BANKING INSTITUTION: GAPS IN UKRAINIAN LEGISLATION AND PROSPECTS FOR OVERCOMING THEM IN THE PROCESS OF RECODIFICATION OF THE CIVIL CODE OF UKRAINE

The purpose of the paper is to analyze the legislation of Ukraine in the field of inheritance of virtual assets and bank deposits, to identify gaps and contradictions in their regulation, and to propose ways of overcoming them. The paper employs a comprehensive set of general scientific and specialized legal methods of cognition, which ensured the objectivity and completeness of the research.

The study examines the peculiarities of inheriting such objects as the right to a bank deposit and virtual assets. It is noted that there is no proper legal regulation of the mechanism of inheritance of virtual assets. The adoption of the Law of Ukraine “On Virtual Assets”, which has not entered into force, does not eliminate this gap due to the absence of provisions regulating the inheritance of virtual assets. In the draft of Book Six of the Civil Code of Ukraine, proposed for public discussion, there is only one article that provides for the possibility of inheriting rights to digital property, without establishing a specific mechanism aimed at enabling heirs to formalize their rights to such property. Consequently, the proposed provision will not resolve the problem of inheritance of virtual assets in general, including cryptocurrencies, social media accounts, and other types of virtual assets.

To address the issue of inheritance of virtual assets, including cryptocurrencies, social media accounts, and other forms of digital property, an appropriate mechanism should be introduced. Such a mechanism would provide heirs with the private key to the virtual asset, access credentials to the digital wallet of a service provider, or the possibility of applying to the court for access to such assets through judicial proceedings.

The shortcomings of Article 1228 of the Civil Code are highlighted, particularly the impossibility of implementing in practice the simplified mechanism of inheritance of the right to a bank deposit. A comparative analysis is conducted of the inheritance of rights to a bank deposit under a will and under a testamentary disposition, both under the current legislation of Ukraine and under the draft of Book Six of the Civil Code. The advantages and disadvantages of testamentary disposition are identified.

Keywords: inheritance, exercise of the right to inheritance, testamentary disposition, will, virtual assets, digital things, bank deposit